

**Nīcas izloknes teicēja Katrīna
Ignāte
(1890.-1986.)**

Ļoti plašu, saturīgu materiālu Nīcas izloknes izziņošanai ir sniegusi Katrīna Ignāte (dzimusi Embutniece.

Jau agrā bērnībā Katrīna bijusi zinātkāra, atvērta, ar redzīgām acīm un vērtējošu skatienu uztvērusi visu apkārtnē notiekošo, līdz mūža beigām daudz ko saglabājot atmiņā. Mātes zaudējums apmēram astoņu gadu vecumā, pēc trim gadiem tēva un vēl pēc gadiem vecvecāku aiziešana mūžībā Katrīnai jaunībā liek pašai nodrošināt sevi. Aizbildņi (*fērmenderi*) viņai iesacījuši izmācīties amatu.

Katrīna kļūst par šuvēju, nopērk šujmašīnu. Turpmāk viņa ilgāku vai īsāku laiku ir pavadījusi daudzās nīceniķu mājās, šujot uz godiem *štātes*. Un vērtīgās Katrīnas skatienam neizslīdēja garām nekas, kas nīceniķu saimniecībās un sadzīvē bija ikdienišķs, svarīgs.

Tad atnākusi mīlestība un Katrīnai kopā ar galdnieku Andreju Ignātu sākusies pieticīga dzīve Andreja vecāku mājīnā. Viņa joprojām šuvusi, reizē kopusi savu gotiņu, dārzu un audzinājusi meitu. Kad tiek zaudēts kādā tiesas prāvā par dzimtajām „Embutnieku” mājām, ģimene labākas dzīves meklējumos uz dažiem gadiem pārceļas uz Gaviezi. Pēc kara sirds Katrīnu atved atpakaļ Nīcā. „Embutniekos” bija ierīkots klubs. Bet ilgi tajos auga vectēva viņai stādītā liepa, ko Katrīna ik dienu varēja vērot no kaimiņmājām „Burbām”, kur viņa neilgu laiku dzīvoja. Pēc vīra nāves Katrīna atkal strādājusi par šuvēju, palaikam mitinādamās te vienās, te otrās mājās, līdz 70. gadu beigās pārgājusi dzīvot pie meitas Rīgas pievārtē. Un te viņa mīlēja, aprūpēja, saprasta dzīvoja savā pasaulē – tajā bija rokdarbi, grāmatas un atmiņas. K. Ignāte apzinājās, ka ar savu dzīves pieredzi, gara bagātībām ir jādalās, un ar augstu pienākuma apziņu un lielu atbildību to darīja. Reizi nedēļā apciemojot teicēju un uzklausat viņu, es tiku it kā aizvesta uz viņas jaunības dienu Nīcu.

K. Ignātes atmiņu stāsti satur daudz un dažādu faktu par apkārtni, novada ļaužu dzīvi un darbu. Teicēja centās visu aprakstīt izsmeļoši, detalizēti (protams, atceroties senos nosaukumus), piemēram, par muižas dzīvi, kur viņa neilgu laiku kalpojusi, par lopkopību, dzīvniekiem, zemkopību, saldūdens zvejniecību, apgaismošanu. Viņas atmiņās rodamas atskaņas pat no krievu-turku kara (*Vecais Peses kungs stāstīja par saviem turku kariem, kur bijis*), liecības par krievu karavīru izmitināšanu cara laikā Nīcā (*Senāk karavīri bi izdalīti pa mājām us kādu laiku. Ta teica, ka šoziem būšot krievi kurtēļos. Ta jau neteica zaldāti, krievi [teica]*). Var piebilst, ka šajā laikā, sastopoties ar skopumu, Nīcā izplatījies kādas saimnieces teiktais, apsverot, ko vārīt: *Vārītu kāpostus – sasaluši. Vārītu gaļu – krievs mājās. Ir jāistiek a rāceņiem un menciem*. Atmiņās uzzinām par nīceniķu peļņas avotu 19. gadsimtā – akmeņu piegādi Liepājai ([Nīceniķi] *bij visi tikuši ar akmeņu peļņām pie jaunām mājām un*

pie naudas bankā), par kalpu atalgojumu – *loni*, par nozīmīgākajiem objektiem apkārtnē (*Bi Pēkšēnu botē ar villas kārstuves, ar zirgu dzenamas, ari a rokām griežamas*), par plaši pazīstamiem cilvēkiem – speciālistiem (*Viš [skolotājs K. Lielozols] bi bībliotēkas vadītājs, pārzinis. Viš issniegdams tik rūpīgi noglaudīja katru grāmatu, it kā pats savu. Un priecājās, ka es biju atnesuse nesagomītu. Bet es, islasīse grāmatu, ieliku skrūbeņķi nospiest. / Vecā Ģirtine tik šuva – viena vienīga tik šuva tos [Nīcas] vaiņagus. / Vecā Dangučine bi bērnu ienesēja*), par ebreju tirgotājiem (*Nīcu pārstaigāja Mindelis a saviem diviem dēliem. Mindelis bi ap četrdesmit gadu vec*).

Līdz mūža beigām K. Ignātes dzīvē liela vieta bija grāmatām. Iespējams, ka interese par grāmatām bija radusies agrā bērnībā, kad viņas vecvecākiem bijuši sakari ar vietējiem skolotājiem, piemēram, uz viņu pirti nereti nākuši tuvējās skolas skolotāji J. Krūmkalns un Baumanis. Kad reiz netāļajās „Spirģu” mājās pie saimnieka dēla bija atbraucis Lejnieku skolas jaunais skolotājs un rakstnieks Jēkabs Janševskis, mazā Katrīna gājusi viņu skatīties un atceras: *Tāds lielāks pa vidējo, kārtīgs vīrišķis bi. Pa Krūmkalnu viš bi lielāks. Ta bi melli mati un ūšķi, ka es viņu redzēju.*

Līdzās grāmatām bija arī rokdarbi. Biju patīkami pārsteigta un aizkustināta, kad man tika uzdāvināts pašdarinātais Nīcas dziedātājām svarīgais sitamais instruments – tridekšņa paveids, kas Nīcā saukts par *ērkuļi, eglīti*.

K. Ignātes dzīves pieredzi ir bagātinājis sabiedriskums, viņa aktīvi iesaistījies dažādos pasākumos, piemēram, kādu laiku dziedājusi baznīcas korī, darbojusies dramatiskajos pulciņos, K. Lindes uzņemtajā filmā „Kāzas Nīcā” ir bijusi viena no krustmātēm.

Plašie atmiņu stāsti ietver bagātu Nīcas valodas materiālu. Viņas atmiņā palikusi vairāku veco nīceniņu savdabīgā valoda konkrētās sarunās, piemēram, kāds vecs nīceniņš, atbildot uz jautājumu – kur tu ej?, atteicis: *lešu pie Maidžas. Ļaudis teica, ka nevarote padzīvāt, matoļi vien augoši. Jāiet līdz galam raudzīt, kā tur i. Ļoti lielu ieguldījumu K. Ignāte devusi Nīcas vārdu krājuma apzināšanā un apkopošanā. To skaits mērāms tūkstošos, viņas stāstījums, atbildes kladēs aptver pāri par 3000 lappušu.*

Jāatzīst, ka K. Ignātes mūža pēdējie divpadsmit gadi bija veltīti atmiņām, kas klausītājam gara acīm ļāva ieskatīties Nīcas novadā kopš 19. gadsimta beigām. Šis intensīvais garīgais darbs ne tikai piepildīja viņas ikdienu, bet, pēc viņas meitas domām, dodot dzīvei mērķi, sniedza arī viņai dzīves sparū, enerģiju.

[Par K. Ignāti esmu rakstījusi arī Liepājas Universitātes izdotajā krājumā „Vārds un tā pētīšanas aspekti” (10. kr., 2006. gadā, 21.–29. lpp.) rakstā „Teicējs, izloksne, vide”.]

Brigita Bušmane, *Dr. habil. philol.*
Latviešu valodas institūta vadošā pētniece